

САДРЖАЈ

Реч-две пре	7
-------------------	---

I

Духом за дах Београда (2020)	13
Београд у доба Евлије Челебије (2021)	17
Доситејев Београд (2014/22)	44
Стерија у Београду (2006)	67
Дух Исидоре Секулић у окупираном Београду (2017)	73
Црњански о Београду (1995)	83

II

Са духом Београда (2000)	97
Шта је то Доситеј донео у Београд (2001)	103
Пајина хиљадарка (2005)	114
Славија, 1934. (2015)	120
Стогодишњица хотела „Москва“ (2006)	129
Поводом писма г. Милана Кашанина госпођи Зори Лучић, 1975.	134

III

Београд је Атина Србије (2004)	141
--------------------------------------	-----

Медијатор и ускраћени Црњански (2017)	146
9. март: једна белешка (1991)	151
Београд, 1994. (1994)	153
Славија и њене кафане (2004)	161
Разарање Београда (2004)	171

IV

Дух Јанка Хркаловића (1998)	179
Строганов и Црњански (2004)	198
Наши медицински педагози и предавачи (2004)	201
Уметнички фотограф Београда – Бранислав Стругар (2008)	217
Развој и пропадање Београда (2008/2022)	223
Београђани јуче и данас (2011/2022)	232
 Записи и порекло илустрација	 243
 Ауторска белешка уз ове есеје и записе	 303
<i>Поговор</i> (Предраг Протић) Вишестран поглед на Београд	 307
Именски регистар	313
Топографско-појмовни регистар	329

РЕЧ-ДВЕ ПРЕ

Сасвим укратко: ова књига је дугогодишњи, по много чему решен покушај да се на понешто сасвим београдско, београђанско и београдски битно и значајно осврнемо, да се сагледају и преиспитају понеки заборављени листови нашег старог и новијег београдског наслеђа. Ово је покушај да се успоставе, обнове и оживе нека присећања на несмотрено и небоградски лакомислено заборављено, неразумом и нехатом потиснуто. Има овде темом различитих, па ипак узајамно врло блиских сведочења и присећања на животом покретачко *наше*. Међу овим темама преовлађује присећање на оно што је у општем нашем незнању, немарлуку и петодеценијској потиштености одгурнуто из до јуче, неке ратом слуђене садашњости у неку неизвесну, варљиво обећавану будућност коју саму већ нагриза време што промиче и замиче. Без утехе и опроштаја.

Оно минуло време неумољиво се гаси, али не у свему, не потпуно, не заувек. Јер, значајно минуло, по важности равно је значајно савременом, чему ова књига тежи и служи. Осветљено данас у служби је сутрашњег. Није све што је прошло заборављено, опомиње нас Милан Кашанин.

Зло или добро у минулом времену подједнако опомиње да све што је осионо – увек је нетрајно и пролазно, да су

намере белег човека, а да су поступци и дела оно што остаје као последња мера свега.

5. октобар 2004.

М. М.

■

РЕЧ-ДВЕ У ГОДИНИ 2022.

Данашње друштвено стање у Београду и Србији није више онакво како се показивало, видело и обећавало пре више од петнаест година. Ситуација данашњег живота у Београду није иста – као до јуче – ни саобраћајно, ни у материјално-урбанистичком смислу, али, што је најгоре, није ни духовно, ни културно повољнија. Очекивано је да текућа урбана и животно материјална ситуација у Београду, после скоро две деценије, и не може бити иста. Мора се мењати. Али зашто је општа *београдска ситуација* духовно и духом *гора* него што је била? Откуда то?! Погледајмо шта се дешава.

Зашто се данас Београдом размахнуо смер свуд видљиве деструкције београдског духа? Зашто Београд све очигледније постаје тесна духовна касаба? Зашто се раније осведочене норме београдског говора, јавног дијалога и понашања – не само у дневним садржајима штампаних и електронских медија – толико *намерно* срозавају и преко екрана, и на страшилима фантомских таблоида, па чак и у свакодневном обраћању и говору?! Сви се морамо упитати: Где се и на чему зачело толико нарасло неоварварство?!

Откуда извире и буја толика опростаченост?!

Значи ли то да смо, невољно и разорним силама препуштени, стигли до линије пред којом је Црњански добро слутио и мислио кад је приметио: „Ми нисмо више у земљи у којој бисмо хтели бити.“

Пред текућим и колоквијалним баналностима јавног новоговора, пред обманама и вулгаријама просташтва, пред расколима и провалијама духа, сви се морамо упитати зашто се та нарасла наopakост дешава. И куда ћемо – сви заједно – стићи са све нижом и нижом културом понашања и све нижим јавним укусом који растаче и оне садржаје живота који су дух Београда увек чинили привлачним и угодно препознатљивим на целом Балкану; и *не само*.

Ни под најгорим дејствима дух Београда не сме се срозати, ни упропастити! Дах Београда његова је част и снага која носи његов дух.

Преостаје да се види: Да ли ће бити изабран успон Београда или пропадање?

15. фебруар 2022.

Мирко Магарашевић